

Hårkullorna

Hårkullestatyn, Ada Rytta t.h, Joanna Svensson t.v.

Denna staty av Arvid Backlund, vänd mot söder ut mot världen, representerar alla de företagsamma kvinnor vars arbete gjorde att de kallades hårkullor. Statyn var en gåva av byggmästare Anders Diös, vars mor och mormor var hårkullor.

Av kvinnans prydnad, håret, kunde göras ett smycke eller en blomstertavla, ett bestående minne för dem som älskade henne och för kommande generationer. Delikat och skirt men samtidigt starkt och hållbart, förblev detta mode populärt under hela 1800-talet.

Dess popularitet avtog under 1900-talets första decennier, men i Våmhus levde konsten vidare.

I dag är det Hårkullornas förening som vårdar detta tvåhundraåriga konsthantverk och dess historia.

English text on the last page.

Första samlingen med Hårnätet.

Hårkullornas förening "Hårnätet" bildades 1994. Föreningsstadgar antogs några år senare. Medlemmarna är alla bosatta i Våmhus eller Bonäs eller är våmhusättlingar. Förutom hårkonst och hårkullornas historia vill medlemmarna även värna om våmhusdräkten och våmhusmålet.

Hårkullorna demonstrerar konsten på Gammelgården och Myrans Hemslöjd i Våmhus och på andra platser.

Ung hårkulla.

Hårkullor utanför Victoria & Albert Museum, London.

Dagens hårkullor har gjort visningar i många av de länder som var resmål på 1800-talet, Danmark, Tyskland, England, Norge, Finland och USA. Överallt väcker det förundran att hårkonsten har funnits kvar i Våmhus fram till idag i en obruten tradition.

Visningar och föredrag kan beställas.

Våmhus ligger 13 km norr om Mora kyrka.

Några hårkullor

Some hairartists

Anna Sparr, Köpenhamn
e-mail: anna@sparr.dk

Anita Sjöberg, Våmhus
0250-451 24, 070-678 73 29
Sara Sjöberg
070-428 89 22
e-mail: sjoberg87a@hotmail.com

Carolina Magnusson
e-mail: carmagina@spray.se

Elisabeth Eriksson, Våmhus
0250-454 74, 070-554 58 65
Jeanette Nordstrand
Tagelarbeten
073-703 00 35

Erika Borbos, Stockholm
08-466 93 86
e-mail: harkulla@home.se

Eva Svensson, Våmhus
0250-452 94, 070-364 34 63
e-mail: ehs@telia.com

Gerd Dahl, Mora
0250-171 15, 070-293 40 04

Gulli Matsson, Våmhus
0250-454 78, 070-559 54 78
e-mail: gulli.matsson@telia.com

Helen Martis, Våmhus
070-597 89 84

Helena Bogg, Orsa
0250-431 86, 073-152 42 47
e-mail: helena.bogg@telia.com

Lena Rytta, Stockholm
070-205 41 15
e-mail: lena.ryttar@unilever.com

Marie Heed, Sollerön
0250-213 70, 070-657 05 63

Mirjam Claar
070-452 54 67
e-mail: piano_am@hotmail.com

Sara Berglund, Våmhus
0250-458 25, 070-631 17 91

Sofia Ohlsson, Våmhus
0250-458 45, 070-332 84 20

Joanna Svensson, Våmhus
0250-455 73
(Myrans Hemslöjd)
e-mail: johair@hotmail.com

Rakel Claar
070-158 80 37
e-mail: rakeliam@hotmail.com

Pia Matsson, Orsa
0250-418 88
e-mail: matsson@telia.com
Britt Marie Matsson
Carola Matsson

Föreläsningen
"Hårresande Historia"
Lecture "A Hairy Story"
Elisabet Martis, Våmhus
0250-450 04

Hårtavla.

Passen gäller för 6 månader, men ofta reser samma flickor år efter år, även efter att de ingått äktenskap. 1830 uppger man som re-sans ändamål tillverkning och försäljning av tagelringar.

Under ett nödår reste nästan 200 män, kvinnor och barn ut som hårarbetare.

Johanna Heiberg.

Fram till 1848 var hårhandeln reglerad av perukmakarskrået, som hade ensamrätt på all handel med hår. Grupper av unga kvinnor ger sig av från Våmhus redan 1824.

Vad de sysslar med framgår inte av passen på grund av restriktionerna.

Bland det tiotal som åker finns Säs Karin Hansdotter och Grymb Karin Svendsdotter, vars resmål är Finland.

Året därpå reser de igen till Finland, medan andra reser till Tyskland, Norge eller England. 1827 utökas grupperna till ett 25-tal och Danmark tillkommer som resmål.

Två hårkullor.

Många av dagens hårkullor härstammar från dessa pionjärer. Rytta Mait Jönsdotter gift Heiberg i Danmark, till exempel, återvände till Våmhus med sina barn när maken dog. Hennes döttrar for till Danmark, Tyskland och Baltikum som hårkullor och sedan emigrerade flera av dem till Maine i USA där de fortsatte med sitt hantverk.

Carolina Heiberg som blev gift i Våmhus är anmoder till Erika Borbos och Lena Rytta.

Hårkullornas färder.

Unga lär sig konsten.

Numera ges kurser i hårarbete till flickorna i klass 6 i Våmhuskolan. Under de senaste åren har 45 flickor fått sin första utbildning genom detta projekt kallat "Hårkullornas barn" och de har kunnat förfärdiga armband, halsband och örhängen.

Summary in English

This statue at Våmhus represents the hundreds of young women who travelled from Bonäs and Våmhus (Mora) to many countries in northern Europe, to create ornaments of human hair, in fashion for over 100 years.

Beginning in 1824, women from Våmhus travelled to Finland, the Baltic, Norway, England and Denmark, and later to Russia, in order to make hair jewelry for customers who provided their own hair, jewelry that became heirlooms for coming generations.

The Hairworkers Society was founded in 1994 for the purpose of preserving the art of hairwork. The members make hair jewelry on order and give demonstrations and lectures.

The art can be seen at Gammelngården (Farmstead Museum) or at Myrans Hemslöjd (crafts shop). Demonstrations have been given in many of the countries that were visited by hairworkers in the 19th century.

Våmhus lies in central Sweden 13 km north of Mora, west of lake Orsa.

The Hairworker's Society

Idea and text: Joanna Svensson, Orsavägen 2, 792 96 Våmhus, Sweden.

Broschyren finansieras
av Europeiska Unionen